

УДК 331.556.4:339.97

Voronko O. S.,

oksanavoronko@i.ua,

ORCID ID: 0000-0002-8235-611X, Researcher ID: F-8553-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНУ МІГРАЦІЮ РОБОЧОЇ СИЛИ

***Анотація.** У статті досліджуються актуальні проблеми міжнародної міграції робочої сили, яка є незаперечним чинником розвитку світового господарства і міжнародних економічних відносин в останні десятиріччя. В ході дослідження встановлено, що інтеграція України у світове господарство інтенсифікувала процес включення держави у процеси міжнародної міграції, отже у цьому контексті особливо актуальним стає питання впливу міжнародної трудової міграції на економічний розвиток і ринки праці країн походження мігрантів і приймаючих країн. Виявлено, що особливої уваги потребує регулювання міжнародної трудової міграції, яке є складним процесом, оскільки на нього мають вплив багато чинників. Доведено, що коли держава забезпечує дотримання міжнародних стандартів регулювання міграційних потоків, враховуючи як національні інтереси, так і інтереси зовнішніх мігрантів, така політика сприяє вирішенню демографічних дисбалансів, розвитку ринку праці і допомагає у формуванні позитивного іміджу на міжнародній арені. Визначено основний поділ міжнародної трудової міграції на категорії, а також охарактеризовано їх ознаки. Розглянуто різні ступені еластичності міжнародної трудової міграції. Основну увагу зосереджено на визначенні причин виникнення та існування міжнародної трудової міграції для країн світу. Виділено фактори протягування/виштовхування трудових мігрантів країн світу. Відображено вплив різних факторів і передумов на розвиток міжнародної трудової міграції.*

Ключові слова: міграційні процеси, міграційна політика, міжнародна трудова міграція, робоча сила, фактори протягування/виштовхування.

Voronko O. S.,

oksanavoronko@i.ua, ORCID ID: 0000-0002-8235-611X,

Researcher ID: F-8553-2019,

Ph.D, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

IMPACT OF GLOBALIZATION ON INTERNATIONAL LABOR MIGRATION

***Abstract.** The article examines the current problems of international labor migration, which is an undeniable factor in the development of the world economy and international economic relations in recent decades. In the course of the study, it was determined that the integration of Ukraine into the world economy intensified the process of the state's inclusion in the processes of international migration, therefore, in this context, the issue of the impact of international labor migration on the economic development and labor markets of the countries of origin of migrants and host countries becomes especially relevant. It was found that the regulation of international labor migration, which is a complex process, requires special attention, as it is influenced by many factors. It has been proven that when the state ensures compliance with international standards for regulating migration flows, taking into account both national interests and the interests of external migrants, such a policy contributes to the solution of demographic imbalances, the development of the labor market and helps in the formation of a positive image in the international arena. The main division of international labor migration into categories is determined, and their features are also characterized. Different degrees of elasticity of international labor migration are considered. The main attention is focused on determining the reasons for the emergence and existence of international labor migration for the countries of the world. Factors pulling/pushing labor migrants from countries of the world are highlighted. The influence of various factors and prerequisites on the development of international labor migration is reflected*

Key words: migration processes, migration policy, international labor migration, workforce, pull/push factors.

JEL Classification : F01, F22, J11, J61

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-10>

Постановка проблеми. Міжнародна міграція відіграє значну роль у соціально-економічному розвитку країн. Зараз, у сучасному світі, коли однією з домінуючих тенденцій у міжнародних відносинах є глобалізація, процес міграції та її роль у суспільстві почали зростати. З часом усе більша частина держав приєднується до міграційних процесів та збільшуються масштаби міжнародної міграції. Для визначення сутності процесів міграції та їх регулювання потрібно визначити основні її рушійні сили та причини. Важливість дослідження міграційних процесів зумовлена стрімким зростанням їх обсягів, нарощуванням інтенсивності, поширення на всі країни світу, вагомим впливом на економічний та соціальний розвиток. Особливе місце міграції робочої сили в сучасних умовах визначається насамперед її динамізмом, швидким реагуванням на зміни у суспільстві та економіці. Внаслідок зростання масштабів трудової міграції її вплив на зайнятість населення, а також на якість сукупного трудового потенціалу вимагає глибокого і всебічного економічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам вивчення міжнародної міграції робочої сили присвячена значна кількість робіт вітчизняних та зарубіжних вчених. Аналізом процесів трудової міграції, у тому числі нелегальної, методами дослідження міграційних процесів загалом, процесами урбанізації та мобільності населення займалися такі видатні вчені, як І. С. Скороход та В. В. Безух, О. М. Коржик, О. А. Малиновська, В. Г. Чебанов.

Ставлення вчених до міжнародної міграції відрізняються. З одного боку, деякі розглядають цей процес як досить позитивний для економіки та країни в цілому, однак інші вважають, що процес міграції також має низку серйозних недоліків. Саме тому необхідно дослідити причини міжнародної трудової міграції, визначити її позитивний і негативний вплив на країну та проаналізувати, як змінилися міжнародні міграційні процеси під впливом глобальної пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення Росії.

Постановка завдання. Мета статті – визначити особливості міграції в умовах глобалізації, фактори, що впливають на формування міграційної політики; дослідити аспекти української міжнародної міграції; запропонувати заходи щодо вдосконалення міграційної політики в Україні; проаналізувати економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання міграції під впливом глобалізації посилює її роль у суспільстві. Це підтверджує зростання уваги до міграційних процесів з боку влади, науковців, політиків, підприємців. Особливо інтерес до міграції зріс, коли на міжнародному рівні почали відчуватися негативні наслідки міграційних процесів, і людство стикнулося з необхідністю координації зусиль багатьох країн для вирішення проблемних ситуацій, пов'язаних із міграцією.

Ми вважаємо, що достатньо процитувати лише один вислів відомих дослідників міграції Стівена Каслза і Марка Міллера: “Ніколи міжнародна

міграція не була настільки проникаючою як з соціально-економічного, так і політичного погляду, ніколи раніше державні діячі не приділяли стільки уваги проблемам міграції, ніколи раніше міжнародна міграція так сильно не впливала на безпеку держави і ніколи не була настільки пов'язаною з конфліктами і безладом у глобальному масштабі, як сьогодні”. Відтак прийшло усвідомлення важливості вироблення адекватних механізмів регулювання міграційних потоків, а з часом стало зрозуміло, що на цьому шляху немало труднощів.

До регіонів світу, тісно пов'язаних із міжнародною міграцією, належить Європа. Сьогодні саме тут проживає або тимчасово перебуває п'ята частина всього мігруючого населення планети. Європа – багата і відносно політично стабільна, зі старіючим населенням, яке поступово чисельно скорочується, – стала місцем потужного притягання мігрантів із сусідніх країн, які є значно біднішими і політично нестабільними та мають молоде і зростаюче населення. Саме за такої ситуації виникла необхідність не просто обмежувати міграційні потоки чи запобігати їм, а управляти ними. Звичайно, не завжди міграційна політика європейських країн досягала і досягає цілей, але їхній досвід регулювання міграції є багатим.

Що стосується України, то міжнародна трудова міграція є явищем відносно новим. Роль у сучасному розвитку трудової міграції України відіграли ринкові трансформації, поява можливості виїзду за кордон, тривала економічна криза в країні, масова втрата роботи і зниження реальної заробітної плати українських громадян. Частина міграційних проблем України є невіддільною складовою проблем усіх країн регіону і потребує спільного вирішення. Тому врахування багатолітнього досвіду управління міграційними процесами, виявлення здобутків, прорахунків і невдач європейських країн є для України актуальним. Лише за такої умови можна виробити ефективну власну міграційну політику.

Слід зауважити, що міжнародна міграція робочої сили є складником світової системи господарювання, вона є результатом еволюції робочої сили, системи міжнародного поділу праці та інтеграції. Саме систематизація теоретичних наукових підходів до дослідження міжнародної трудової міграції показує, що для цілісного їх розуміння і вивчення необхідно аналізувати різні аспекти, які взаємодіють між собою і доповнюють один одного. Міжнародна міграція робочої сили – це процес переміщення осіб для подальшого працевлаштування з місця їхнього звичайного проживання до країни, громадянами якої вони не є [2]. Міграція з метою працевлаштування є важливою глобальною проблемою, яка зараз стосується більшості країн світу.

Сьогодні діють два основних каталізatori ринку праці для людей працездатного віку, які призводять до збільшення міграції в пошуках роботи, – це відсутність робочих місць або наявна робота, недостатня для того, щоб утримувати себе та свої сім'ї у своїх країнах. Інші фактори включають

демографічні зміни, соціально-економічні та політичні кризи, а також збільшення розривів у заробітній платі всередині розвинутих країн і країн, що розвиваються, а також між ними. На відміну від Європи, яка вже давно тісно пов'язана з міжнародною міграцією, де проживає або працює приблизно п'ята частина всього мігруючого населення планети, для України цей процес достатньо новий. Однак вже зараз населення України активно залучене у світові міграційні процеси. Впродовж останніх років Україна входила до списку країн, із яких найбільше осіб щороку виїжджає, а також список країн, куди приїжджає (легально та нелегально) найбільша кількість мігрантів із інших країн світу. Поряд із економічною ситуацією в Україні суттєвим фактором міграції є географічне положення держави на перетині основних транспортних коридорів.

Українців спонукає до виїзду високий рівень безробіття та незатребуваність фаху на батьківщині, низькооплачуваність за престижними спеціальностями (ІТ, медицина, інженерія і т.п.), скорочення або відсутність деяких галузей виробництва, економічна нерозвиненість деяких регіонів, а також низька середня заробітна плата (вона залишається однією з найнижчих у Європі: Німеччина – 2 700 євро, Франція – 2 580 євро, Італія – 1 780 євро, Україна – 362 євро) [4; 6].

Що стосується пандемії COVID-19, то вона не зупинила міграцію. Попит на українських трудових мігрантів за кордоном впав із початку карантину, але зріс на 40 відсотків у другому півріччі 2021 року. Як і раніше, основними країнами призначення робочої сили мігрантами з України є Польща (пакувальники, різнорабочі, кравці, водії, будівельники), Німеччина (доглядачі, плиточники, сантехніки, електрики), Чехія (промислові робітники, покоївки, зварювальники, електрики). У країнах, що розвиваються, проживає більшість мігрантів у світі. У багатьох із них трудова міграція становить велику частку робочої сили у ключових галузях економіки [5].

Обмеження транскордонної мобільності ускладнили міграційний процес. По-перше, через труднощі транскордонної міграції посилилася тенденція перетворення тимчасової трудової міграції на постійну. Зросла кількість мігрантів, які мають намір подати заяву або подали документи на дозвіл на довгострокове або постійне проживання в країні перебування. По-друге, збільшився рівень загрози нелегальної міграції. Окрім пандемії, на рівень нелегальної міграції впливали:

1. Соціально-економічна та воєнно-політична ситуація в регіонах походження нелегальних мігрантів (Близький та Середній Схід, Південна, Західна Азія та Північна Африка), а також офіційна позиція окремих держав щодо не перешкоджання руху мігрантів до країн ЄС.

2. Значна кількість іноземних діаспор в Україні, у т.ч. студентів, які здійснюють спроби легального в'їзду до України потенційних нелегальних мігрантів (надання візової підтримки, запрошень, зустрічей тощо), а також спроби іноземними

громадянами, вихідцями з країн міграційного ризику, які легалізувалися в Україні, здійснювати організацію каналів незаконної міграції.

3. Можливість використання нелегальними мігрантами процедури набуття статусу біженця для тимчасової легалізації на території України.

4. Транскордонний характер організації каналів переправлення мігрантів та низький рівень життя мешканців прикордоння, що сприяє втягуванню їх у зазначену протиправну діяльність. Збільшення кількості випадків нелегальної міграції не лише загрожує самим мігрантам, а також серйозно підриває можливості та фінансовий рівень державних органів і міжурядових організацій.

На нашу думку, цей процес необхідно мінімізувати шляхом формулювання ефективної міграційної політики, розробкою відповідних програм для осіб або фірм, що знаходяться у групі ризику, а також необхідністю забезпечення працівників гідними умовами праці.

Це, в свою чергу, допоможе стримати інфляцію заробітної плати або призведе до її зменшення, оскільки збільшена пропозиція ринку праці буде здатна задовольнити потреби фірм у розрізі попиту на робочу силу.

Однак можна виділити деякі недоліки міграційних процесів для приймаючої країни. По-перше, можливе зниження заробітної плати, особливо в сегменті ринку праці з низьким рівнем кваліфікації. Збільшення пропозиції низькокваліфікованих працівників призведе до скорочення рівноважної заробітної плати місцевих робітників. По-друге, наявність працівників, які бажають працювати за відносно низьку оплату, може спричинити ігнорування роботодавцями продуктивності, навчання та розвитку інновацій.

По-третє, збільшення кількості мігрантів може сприяти організованій злочинності та торгівлі людьми, що призведе до більшого контролю безпеки. Також виросте тиск на державні послуги, а в регіонах із більшою кількістю мігрантів можливий вплив на ринок житла [2]. Еміграція частини населення - гарна можливість й для країн походження, проте внесок міграції в розвиток батьківщини значною мірою залежить від політики. З одного боку, міграція впливає на зменшення безробіття, молоді мігранти покращують свої життєві перспективи, а також приносять заощадження, навички та міжнародні контакти.

Проте можна виділити і декілька факторів негативного впливу, а саме: економічну невідповідність міжнародної міграції через втрату молодих та висококваліфікованих робітників, особливо медичних працівників. Проблема полягає в тому, що в багатьох випадках політики недостатньо розуміють потенційні наслідки міграції. Наприклад, коли уряд витрачає багато коштів на розвиток конкретних навичок, але більшість кваліфікованих людей потім вирішують мігрувати в інші країни, де є високий попит і більша заробітна плата для цієї сфери. Повне розуміння потреб внутрішнього ринку праці, а також міграційного контексту допомогло б державним органам розробити політику відповідно до

потреб населення та економіки. З цієї причини стратегії розвитку повинні враховувати вплив галузевої політики на рішення людей мігрувати, на використання грошових переказів та на стабільність повернення.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, міжнародна трудова міграція є необхідною й об'єктивною умовою економічного розвитку країни, але при цьому є лише фактором, який доповнює, а не заміщує елементи кадрового забезпечення. Систематизація основних теоретичних і методологічних підходів до дослідження міграційних процесів у контексті їх впливу на економіку певної країни виступає необхідною умовою наукового аналізу процесів міжнародної трудової міграції з метою розроблення й удосконалення регулювання міграційної політики. А дослідження тенденцій і закономірностей у розвитку міграційних процесів дає змогу не тільки визначати та фіксувати показники поточного стану міжнародної трудової міграції, але й виробляти ефективні управлінські рішення щодо їх регулювання згідно з конкретними потребами та умовами розвитку певної країни.

Таким чином, якщо не враховувати і не впливати на міграційні процеси, то це може призвести до суттєвих економічних наслідків для країни. Тому кожна держава повинна приділяти увагу умовам працевлаштування. В першу чергу: створенню робочих місць, підвищенню заробітної плати в залежності від кваліфікації робочої сили для своїх громадян та створенню фільтру для емігруючих в Україну. Стабільність економіки напряму залежить від державного регулювання процесу трудової міграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ, 2010. 212 с.
2. Всесвітній огляд населення. URL: https://worldpopulationreview.com/country-rankings/immigration-bycountry_
3. Демків Г. М. Міграція з України: сучасний стан. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2016. № 9. С. 66-68.
4. Короленко Н. В. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2021. № 1.
5. Лучит М. В. Міжнародна міграція робочої сили: її причини та вплив на економіку. *Вісник*

Національного університету "Львівська політехніка". 2017. № 2. С. 237-239.

6. Малиновська О. Міграція в Україні: факти і цифри. *Міжнародна організація з міграції (МОМ)*. 2016. № 1. С. 31.

7. Пояснення статистики Євростату. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs.

8. Українська міграційна статистика. URL: <https://www.macrotrends.net/countries/UKR/ukraine/immigrationstatistics>.

9. Нікітіна А. В., Цховребова Є. Н. Work migration of the labour force: problems and ways of solving emigration in Ukraine. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 43. С. 72-77. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/>.

REFERENCES

1. Bestuzheva, S. V. (2010), *Mizhnarodna ekonomichna diial'nist' Ukrainy : navchal'nyj posibnyk*, KhNEU, Kharkiv, 212 s.
2. Vsesvitnij ohliad naseleennia, available at: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/immigration-bycountry>.
3. Demkiv, H. M. (2016), *Mihratsiia z Ukrainy: suchasnyj stan*, *Visnyk Natsional'noho universytetu "Lvivs'ka politekhnik"*, № 9, s. 66-68.
4. Korolenko, N. V. (2021), *Mizhnarodna mihratsiia robochoi syly: prychny ta naslidky*, *Efektivna ekonomika*, № 1.
5. Luchyt, M. V. (2017), *Mizhnarodna mihratsiia robochoi syly: ii prychny ta vplyv na ekonomiku*, *Visnyk Natsional'noho universytetu "Lvivs'ka politekhnik"*, № 2, s. 237-239.
6. Malynovs'ka O. (2016), *Mihratsiia v Ukraini: fakty i tsyfry*, *Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii (MOM)*, № 1, s. 31.
7. Poiasnennia statystyky Yevrostatu, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs.
8. Ukraïns'ka mihratsiïna statystyka, available at: <https://www.macrotrends.net/countries/UKR/ukraine/immigrationstatistics>.
9. Nikitina, A. V. and Tskhovrebova, Ye. N. (2020), *Work migration of the labour force: problems and ways of solving emigration in Ukraine*, *Infrastruktura rynku*, № 43, s. 72-77, available at: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/>.

Стаття надійшла до редакції 10 серпня 2023 року